

*Rådدهallen - rådslag bättre än
samråd?*

Näringslivs- och arbetsmarknadsfrågor

Skogsfrågorna

- Ny FSC standard
- Deltagande i samrådsgrupper på regional och national nivå
- Lobbyverksamhet mot myndigheter och storbolag

Är det tillräckligt att man byter ut ord om innehållet blir oförändrat?

Gudrun Kuhmunen

Är det skillnad?

Rådslag?

- Överläggning,
<http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx>
- (Fanns ej)
<http://sv.wiktionary.org/wiki/samr%C3%A5d>
- Diskussion, möte, förhandling, överläggning
<http://www.svenskasynonymer.se/sok.php?query=samr%E5d>

Samråd?

- Överlägga, rådslå
<http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx>
- Diskussion mellan olika parter
<http://sv.wiktionary.org/wiki/samr%C3%A5d>
- Konsultation
<http://www.svenskasynonymer.se/sok.php?query=samr%E5d>

Oavsett vad vi kallar det – betydelsen viktigare

Förförståelse, historik?

Värdegrund?

Utifrån vilken norm?

Är den gemensam?

Hur ska man göra?

Vilket mandat har var och en?

Beslutsordningen?

Vid oenighet?

Självbestämmande i egna frågor

Självbestämmande i egna frågor

1. rätt till självbestämmande
2. rätten till att bli konsulterad
3. rätten till att delta
4. rätten till att komma med uttalande
5. osynliggörande

(Hirvonen, Balto)

1. Man bestämmer det mest själv och staten lägger inte ens budgetramarna.
2. Före beslut förs förhandlingar på lika villkor för att komma fram till en gemensam lösning.
3. Menar man rätten att just delta. Det innebär inte att den beslutande faktiskt tar hänsyn till ens vilja.
4. Omfattar exempelvis de frågor som man får lämna ett remissyttrande på. Det inkluderas i beslutsunderlaget, men är naturligtvis ingenting som man faktiskt måste ta hänsyn till.
5. Innebär att staten inte skapar reella förutsättningar för att man ska kunna delta.

Att bestämma i samiska ärenden nivå 5

Staten år 1900 och 2000 tal

- Renskötselrätten gäller, 1900-talets början bildas av staten nationalparker i området, Renskötselrätten gäller inom allt utom björnjakt beslutar riksdagen,
- Tiden går och det sker förändringar, Senare delen av 1900 och början av 2000 måste samer söka dispens av staten,
- När skedde förändringarna och varför? – ingen vet med det gäller,
- Har blivit en norm utan att samer varit med utan att "samråd" skett,

Samerna

- Får successivt utifrån små icke synliggjorda förändringar i skrivningar från staten anpassa sig till inskränkningar i renskötselrätten,
- Nivå 5. osynliggörande

Att bestämma i samiska ärenden nivå 4

Staten år 2010

- Gjort ett förslag på en lagändring om framtida rennäring och samebyverksamhet som staten ska **besluta om** ,

Samerna

- Får genom remissförfarande i efterhand **komma med åsikter** om förslaget,
- Nivå 4 rätten till att komma med uttalande

Att bestämma i samiska ärenden nivå 3

Staten år 2000-tal

- Svenska staten tillsätter en utredning om samiska frågor (exempelvis renbetes),
- Staten utser ordförande, ledamöter och lägger direktiv för utredningen,

Samerna

- Sametinget får utse 1-2 ledamöter som närvarar (utan beslutanderätt) som sakkunniga på möten,
- Nivå 3 rätten till att delta

Att bestämma i samiska ärenden nivå 2

Staten år 2010

- Regeringsuppdrag – Laponiaprocessen,
- Gett länsstyrelsen i uppdrag att tillsammans med samebyar, naturvårdsverket och kommuner i uppdrag att ta fram ett förslag på förvaltning av ett världsarv,

Samerna

- Deltar i processen på samma villkor besluts- och resursmässigt,
- Nivå 2 rätten till att bli konsulterad

Att bestämma i samiska ärenden nivå 1

Staten är ?

- ?

Samerna

- ?
- Nivå 1 rätt till självbestämmande

A misty, grey-toned landscape with a small, dark island visible in the distance. The text "Historien påverkar än idag" is overlaid in red.

Historien påverkar än
idag

Kolonisering (Kuokkanen 2009)

- Ofta betyder det att något annans mark och vatten tas i ifrån dem.
- **Ekonomisk kolonialism** - ta något annat folks land och göra egen vinst av det
- **Intellektuell kolonialism** – göra det koloniserade folket annorlunda – de andra. ”Vi är normen som har mer värde och urfolken de andra som inte är som vi”.

Kolonisering (Kuokkanen, 2000)

**Pågått flera hundra år
överallt på jorden, så även i
Sápmi**

**Urfolk placeras i en
marginell position**

**Subtila former av
kolonialism har gjort
att många urfolk
nedvärderar sin egen
kultur och allt som har
med den att göra.**

Kolonisering

Vetenskapliga och teknologiska framsteg har detta århundrade försatt urfolk i stor fara, menar Linda Smith (1999).

Jernström och Johansson (1997) såg också i sin forskning att en del barn i de lägre åldrarna var påverkade av ett nedvärderande synsätt till deras egen kulturella bakgrund.

Exempel; Kolonisering hos maorierna (Smith, 1999)

- Forskarna har ofta varit människor utanför urfolkskulturen som studerat och beskrivit urfolk med främmande ögon. (Smith)
- Maorierna punktade upp 10 punkter som beskriver hur forskningen är en del i koloniseringen av Maori (Smith, 1999)

Omfattar, berikar, privilegierar och legitimerar forskning västerländsk kunskap och sätt att tänka.

1. Having your genealogy and identity (cell-lines) stolen, patented, copied

The Human Genome Diversity Project (HUGO) är den största och mest kända försök att kartlägga genetiska olikheter i isolerade och hotade urfolkssamhällen. I Sverige har etnologer och antropologer kartlagt samer och andra minoriteter, genom att bl.a. samla in kranier, mäta, fotografera dem, för användas i forskning.

2 Having the umbilical cord blood of aborted babies "farmed"

Sjukhusen vill ta hand om blodet från navelsträngarna och efterbörden, det visar sig vara viktig i behandlingen av vissa sjukdomar. Maori har egen tradition för att ta hand om detta.

3 Having your cultural institutions and their rituals patented either by a nonindigenous person or by another indigenous individual

Att besätta kulturella institutioner och ritualer, antingen med en icke urfolk eller ett annat urfolk

4. Scientific and political reconstruction of a previously extinct indigenous people

Så länge det finns vävnadsprov tillgängliga t.ex. i kroppar eller mumifierade kvarlevor kan vetenskapen teoretiskt kopiera den genetiska strukturen hos folkslag som inte längre existerar. Det handlar om att göra om historien.

5. Dying and then coming back to life as a flock of sheep or a variety of tomatoes

Detta har att göra med de möjligheter som vetenskapen och genetiken nu har att förändra eller skapa nya arter.

6.Commodifying indigenous spiritually

Den spirituella industrin fortsätter att expandera. New Age rörelsen gör anspråk på att vara bärare av indigenous andlighet. Författare och poeter har också skapat mystik med sina arbeten.

7. Creating virtual culture as authentic culture

Skapa antagen, förmodad kultur och presentera den som autentisk. Man visar stereotypa bilder av urfolkens kultur, som accepteras av icke urfolk. Ex. falska "sameland" i Finland.

8. Feeding consumption, tuberculosis of the marketplaces

Genom media tar främmande kultur över och blir normen, t.ex. idoler, matkultur klädstil sätt att prata och umgås. Faran är att man tror att man gör självständiga val på en kulturellt neutral arena.

9. Creating sovereign reservations for the elite

Urfolk har kämpat för att få självstyre och upprätta suveräna nationer i sina territorier. Majoritetsbefolkningen tar i anspråk allt större områden som de kallar sina egna eller som i Sverige, "statens" mark.

10. Denial of global citizenship

Urfolk har erfarenhet av att bli förnekade och många folk har kämpat för att bli erkända i staterna som har koloniserat dem. GATT och liknande fria handels zoner gör deltagande i dessa komplicerade med t ex. att man inte tar hänsyn till eller skyddar den lokala ekonomin och kulturen. Att vägra betala eller att dra sig ur stoppar effektivt nationalstater och deras medborgare att få medlemsstatus. Det kostar att tillhöra.

Kritik och självinsikt

Kolonisering påverkar
oss än idag, både från
statens sida men också
från oss själva

Kolonisering hos samerna

- Litteraturen
- Skolan
- Kyrkan
- Staten
- Lagen
- Forskningen
- Samepolitiken
- Historiebeskrivning
-

Kolonisering (Kuokkanen 2009)

- I Sápmi har det skett/sker genom lagstiftning och regelverk, men också genom medveten politik,
- Kyrkan, politiken mot assimilering

Kolonisering

Av land och vatten

**Av folks tankar - se på omvärlden
med "vitas linser"**

Några exempel
(resultat)

Hur man lägger upp dokument, program

- Det svenska Sametinget beslutade den [] att tillsätta en särskild kommitté för att ta fram ett utkast till strategi för det samiska folkets rätt till självbestämmande samt kartlägga och redovisa frågan om samiskt självbestämmande i förhållande till den svenska folkstyrelsen enligt grundlagen, lagstiftningen i övrigt, nordisk samelagstiftning och andra former för autonomi i Norden och internationell folkrätt (Kommittén”). Som ledamöter i Kommittén beslutade Sametinget tillsätta xxx, xxxx
- Kommittén har, för att utföra sitt uppdrag, initialt genomfört en kartläggning och översyn av urfolks rätt till självbestämmande enligt folkrätten, en kartläggning och översyn av i vilken utsträckning det samiska folkets rätt till självbestämmande beaktas idag i förhållande till bl a den svenska folkstyrelsen, grundlagen och övrig svensk lagstiftning, samt en kartläggning och översyn av förhållandena i – samt jämförelse med - övriga länder med samisk befolkning, nordisk samelagstiftning och andra former för autonomi i Norden.
Baserat på nämnda kartläggning och översynen har kommittén framarbetat ett förslag på former för samiskt självbestämmande på den svenska sidan av det samiska området samt beträffande hur ett samiskt självbestämmande på nordiskt och ryskt plan kan utvecklas och implementeras

Ur första sidan *Betänkande av det svenska Sametingets kommitté med uppgift att ta fram ett förslag till strategi för en implementering av det samiska folkets rätt till självbestämmande på den svenska sidan av Sápmi*

Hur man sitter

Hur man sitter

Hur man fattar beslut

Genom att:

- Bilda allianser
- Majoritetsbeslut,
- Styrande arbetsordning,
- Reglerad taltid,
- Vinnare – förlorare,
- Votering,

Att medvetandegöra

Från kolonisering till **dekolonisering**

- Hos en del urfolk i världen har man börjat ta tillbaka kontrollen och makten över sin egen kultur. (Smith)

Dekolonisering

- Dekolonisering är att återta och använda sin egen traditionella kunskap och metoder och utifrån dem utveckla nya sätt att använda i ett framtida samhällsskapande.
- Dekolonisering är att ta tillbaka vår egen kunskap och vetande utan att för den skull helt förkasta (hilgot) västvärldens teorier och kunnande,

Dekolonisering

- **Urfolk måste söka alternativ och bygga upp sin egen förmåga att...**
- **Söka kunskaper och lösningar i sin egen kultur.**
- **Se sin egen kultur i större perspektiv.**
- **Göra nya övervägningar av historien.**
- **Utgå från att det egna är normen – inta vara ”de andra”**
- **Kaupapa Maori (Maori filosofi) Research – forskningsprogram som del i dekoloniseringsprocess hos maorierna. (Smith, 1999)**
- **Hitta och börja använda vår egen filosofi. (Kuokkanen, 2000)**

I programmet ingår tjugofem mycket tydliga metoder:

Kaupapa Maori (Maori filosofi) Research

- Kräva/gaibidit (Claiming)
- Vittnesmål/vihtanussat (Testimonies)
- Berättelser/muitalusa (Storytelling)
- Firande/ceavcima avvudeamit (Celebrating survival)
- Minnas/muittasit (Remembering)
- Urfolkisering/eamiduhttin (Indigenizing)
- Inblandning/seaguhit iezas (Intervention)
- Revitalisering/ealaskahttin (Revitalization)
- Förbinda/oktiicadnat (Connecting)
- Läsa/lohkat (Reading)
- Skriva/callit (Writing)
- Representera/ovddastit (Representing)
- Genus/sohkabealasteapmi (Gendering)
- Visionera/"niegadit" (Envision)
- Rekonstektuera/sajaidahttit (Reframing)
- Återupprätta/cegget (Restoring)
- Ge tillbaka/mahcaheapmi (Returning)
- Demokratisering
- Nätverk/fierbmadagat (Networking)
- Namngivning/nammadit (Naming)
- Beskydda/suodjalit (Protect)
- Skapa/habmet (Creating)/
- Förhandla/siehtadallat (Negotiating)
- Uppdaga/fuobmat (Discovering)
- Vara delaktig/juogadeapmi (Sharing)

Att känna till sina rättigheter

Ram för förvaltningsprocess

- FN;s konvention om civila och politiska rättigheter
- ILO-konventionen 169
- Urfolksdeklarationen
- mfl

FN konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

Artikel 1

- 1. **Alla folk har rätt till självbestämmande.** Med stöd av denna rätt får de fritt bestämma sin politiska ställning och fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.
- 3. Konventionsstaterna, däribland de **stater** som har ansvaret för förvaltning av icke-självstyrande områden och förvaltarshipsområden, **skall medverka till att rätten till självbestämmande förverkligas och skall respektera denna rätt i överensstämmelse med bestämmelserna i Förenta nationernas stadga.**

ILO-konventionen 169

- **Artikkel 6**
- 1. Ved anvendelse av bestemmelsene i denne konvensjonen, skal regjeringene:
 - a) **konsultere vedkommende folk**, ved hensiktsmessige prosedyrer og spesielt gjennom deres representative institusjoner, når det overveies å innføre lovgivning eller administrative tiltak som kan få direkte betydning for dem;
 - b) **etablere virkemidler for at disse folk fritt kan delta, minst i samme utstrekning som andre deler av befolkningen**, på alle beslutningsnivåer i folkevalgte, administrative og andre organer med ansvar for politikk og programmer som angår dem;
 - c)
- 2. Konsultasjoner som finner sted ved anvendelse av denne konvensjon, skal foregå i **god tro**, i former som er tilpasset forholdene, og med **målsetting om å oppnå enighet om eller samtykke til de foreslåtte tiltakene**.

ILO-konventionen 169

Artikkel 7

- 1. **Vedkommende folk skal ha rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen** i den grad den angår deres liv, tro, institusjoner, åndelige velvære og de landområder de lever i eller bruker på annen måte, og til så langt som mulig å utøve kontroll med sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

ILO-konventionen 169

Artikkel 33 (ang. Förvaltning)

- 1. Den statsmyndighet som har ansvar for de saker som denne konvensjon omfatter, skal sikre at det finnes offentlige organer eller andre hensiktsmessige ordninger for forvaltning av programmer som berører vedkommende folk, og **skal sikre at de har nødvendige virkemidler til å utføre de oppgaver de er pålagt på en tilfredsstillende måte.**
- 2. Slike programmer skal omfatte:
 - a) planlegging, samordning, gjennomføring og vurdering av de tiltak som omfattes av denne konvensjon, **i samarbeid med vedkommende folk;**
 - b) forslag overfor ansvarlig myndighet om lovgivning eller andre tiltak, og overvåking av gjennomføringen av de tiltak som treffes, **i samarbeid med vedkommende folk.**

Urfolksdeklarationen

- **Article 18**

- Indigenous peoples have **the right to participate in decision-making** in matters
- which would affect their rights, through representatives chosen by themselves in
- accordance with their own procedures, as well as to maintain and develop their own
- indigenous decision-making institutions.
-

- **Article 32**

- 1. Indigenous peoples have the right to determine and develop priorities and
- strategies for the development or use of their lands or territories and other resources.
- 2. States shall consult and cooperate in good faith with the indigenous
- peoples concerned through their own representative institutions in order to obtain
- their **free and informed consent prior** to the approval of any project affecting their
- lands or territories and other resources, particularly in connection with the
- development, utilization or exploitation of mineral, water or other resources.
- 3. States shall provide effective mechanisms for just and fair redress for any
- such activities, and appropriate measures shall be taken to mitigate adverse
- environmental, economic, social, cultural or spiritual impact.
-

Några konkreta "göra" exempel
från raddehallan -
Laponiaprocessen

Norm

Värdegrund

Searvelatnja

Ráddehallan – konsensus

Framgångsfaktorer - Symbolik

Norm

- Vilken norm är vi bärare av – synliggör den,
- Vilken är vår gemensamma norm – i teorin?
- Vilken är vår gemensamma norm i praktiken – när det blir skarpt läge?

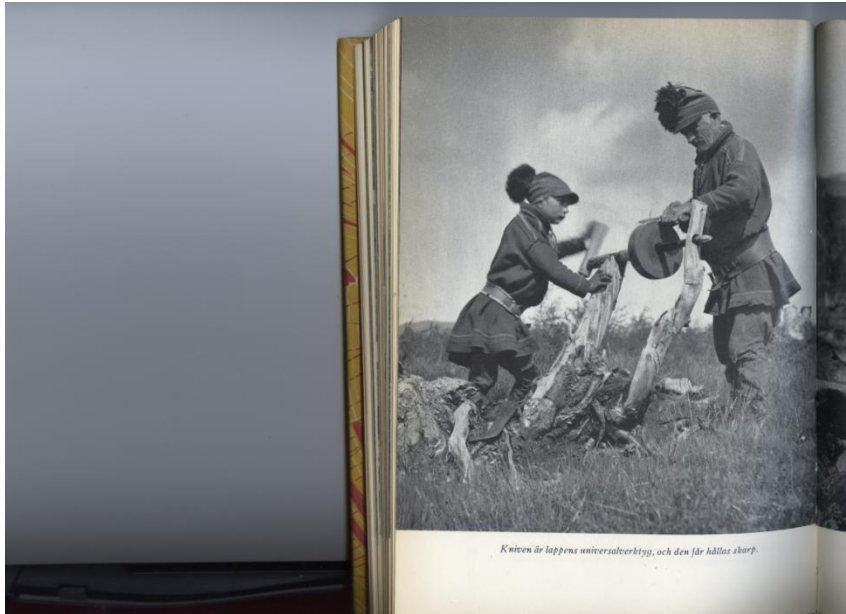

Värdegrund

- Vad är vår gemensamma värdegrund som vi utgår från?
- Lärandet för att nå gemensam värdegrund,
- Hur använder vi värdegrunden i praktiken?
- När det kommer in nya – att de också "äger" värdegrunden,

Searvelatnja - teori

- Arena där alla kunde delta och hade tillgång till.
- Utbildning och kompetens blev praktiserat.
- Arbetsfördelning - förhållande till ålder, kunskap, genus.
- Arena för erfarenhetsutbyte, mötesplats för flera generationer. (Sara, Mihkal-Niillas. 2004)

Searvelatnja - Laponiaprocessen

- Skapa **arena** där alla kan delta, dit alla har tillgång till,
- **Mötesplats** för flera generationer, kulturer, språk och folk,
- Upplärning och kompetens blir praktiserat,
- Arbetsfördelning beroende på kunskap, erfarenheter,
- **Arena** för kunskaper,
- **Arena** för arbetsmoment,

Rådslag - råddehallan

Ett samiskt sätt att fatta beslut ???

Konsensus

- *(vilja till) enighet mellan parter (med motsatta intressen).*
- söker nå fram till saker inte genom polarisering utan genom att sträva efter att bygga samförstånd och ta hänsyn till allas åsikter, för att hitta en lösning som alla kan acceptera.
- innebär att den beslutande gruppen resonerat sig fram till en lösning där alla är överens och som alla kan stå för. Beslutet behöver inte vara enhälligt och alla måste inte tycka om beslutet. Alla måste dock känna att deras åsikter framförts/vädrats och alla måste kunna leva med och acceptera beslutet.
- överenskommelse inom en grupp människor.

Samiskt språk

- Beslut taget av Tillfälliga Laponiadelegationen att använda god samisk ortnamnsed i texter.

Exempel:

Nu:

Mötet i **Jiellevárre** (samiska) beslutade att...

Förr:

Mötet i **Gällivare** (svenska) beslutade att...

Använda samisk namngivning

Tagit bort namn;

Laponiaförvaltningen

ersatt med namn;

Laponia Tjuottjudus

i planen

Rådtehallan - rådslag bättre än samråd?

Tack för att ni lyssnade